



HARBIY TA'LIM MUASSASALARIDA QO'L JANGI SPORT TURINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI

Nematov Sohob Teshayevich

Buxoro Davlat Universiteti Jismoniy Tarbiya Sport Fakulteti Dotsenti
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17156746>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-Sentabr 2025 yil
Ma'qullandi: 15-Sentabr 2025 yil
Nashr qilindi: 19-Sentabr 2025 yil

KEY WORDS

Harbiy ta'lim, qo'l jangi, jismoniy
tayyorgarlik, jangovar
tayyorgarlik, metodika,
vatanparvarlik, ma'naviy tarbiya,
sport turi, harbiy kadrlar,
mashg'ulotlar.

ABSTRACT

Mazkur maqolada harbiy ta'lim muassasalarida qo'l jangi sport turini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari yoritib berilgan. Qo'l jangi harbiy xizmatchilarning jismoniy tayyorgarligi, psixologik bardoshligi va jangovar qobiliyatini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Maqolada bu sport turini o'quv-tarbiya jarayoniga samarali integratsiya qilish, zamonaviy metodik yondashuvlardan foydalanish, hamda mashg'ulotlarni tashkil etishda milliy va xalqaro tajribalarni hisobga olish bo'yicha takliflar ilgari surilgan. Shuningdek, harbiy kadrlarni tayyorlashda qo'l jangi orqali vatanparvarlik va ma'naviy-axloqiy tarbiyani kuchaytirish masalalariga ham e'tibor qaratilgan.

Harbiy ta'lim muassasalarida qo'l jangi sport turining o'rni nafaqat kursantlarning jismoniy tayyorgarligini oshirish, balki ularning psixologik barqarorligi, tezkor qaror qabul qilish ko'nikmalari va vatanparvarlik ruhini kuchaytirishda muhim ahamiyatga ega. Yurtimizda qo'l jangi sport turi "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi Qonun (Qonun №524, 04.09.2015) asosida rivojlantirilmoqda, bu qonun sportning tarbiyaviy va profilaktik vazifalarini ta'kidlaydi [1]. 2024-yilda yurtimizdagi harbiy ta'lim muassasalarida 12 000 dan ortiq kursant qo'l jangi musobaqalarida ishtirok etdi, bu ularning jismoniy va ma'naviy tayyorgarligini mustahkamlashga xizmat qildi [2]. Ushbu maqola yurtimizda va xorijiy davlatlarda (Angliya, Fransiya, Yaponiya, Avstraliya) qo'l jangi sport turining amaliy tajribasini tahlil qilib, uni takomillashtirishning o'ziga xos jihatlari ko'rib chiqadi, bu yurtimiz rivojiga hissa qo'shadi.

Qo'l jangi sport turi yurtimizda boks, taekvondo, kurash, karate, sambo va ushu kabi sport turlarining uyg'unligidan tashkil topgan. Yurtimiz Prezidentining 2022-yildagi "Qo'l jangi sport turini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori (20.06.2022) bu sportni ommalashtirish va professional mutaxassislar tayyorlashga qaratilgan [3]. Olim F. X. Isomiddinovning tahliliga ko'ra, qo'l jangi kursantlarning stressga chidamliligi va tezkor reaksiya ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim vositadir [4]. 2024-yilda yurtimizdagi xarbiy ta'lim muassasalarida 150 dan ortiq qo'l jangi musobaqalari tashkil qilindi, ularda 8 000 ga yaqin kursant ishtirok etdi [5]. Bu tadbirlar kursantlarning jamoaviy ishlash va rahbarlik

sifatlarini rivojlantirdi.

Yurtimizda qo'l jangi sport turining rivojlanishiga qaramay, bir qator muammolar mavjud. Birinchidan, moddiy-texnik baza yetarli darajada rivojlanmagan. 2024-yilda yurtimizdagi 12 ta asosiy harbiy ta'lim muassasasidan faqat 5 tasida qo'l jangi uchun maxsus jihozlangan zallar mavjud edi [6]. Ikkinchidan, professional murabbiylar soni cheklangan, bu mashg'ulotlar sifatiga ta'sir qiladi. Uchinchidan, raqamli texnologiyalardan foydalanish boshlang'ich bosqichda bo'lib, kursantlarning natijalarini tahlil qilish va individual mashg'ulotlarni rejalashtirishda zamonaviy usullar yetarli qo'llanilmaydi. Xorijiy tadqiqotchi Uilson Dj. (2023) qo'l jangi mashg'ulotlarida raqamli texnologiyalardan foydalanish kursantlarning texnikasi va taktik tayyorgarligini oshirishda muhim ekanligini ta'kidlaydi [7].

Angliyada qo'l jangi sport turi harbiy ta'lim muassasalarida jismoniy va taktik tayyorgarlikning muhim qismi sifatida qaraladi. Angliyadagi "Royal Military Academy Sandhurst" akademiyasida qo'l jangi mashg'ulotlari "Close Combat Training" dasturi doirasida amalga oshiriladi [8]. Bu dastur kursantlarning jismoniy kuch-quvvati va stressga chidamliligini oshirishga qaratilgan. 2024-yilda Angliyada 10 000 dan ortiq kursant qo'l jangi mashg'ulotlarida ishtirok etdi, bu ularning taktik malakasini rivojlantirdi [9]. Angliya tajribasi yurtimizda qo'l jangi uchun maxsus jihozlangan zallarni ko'paytirish va mashg'ulotlarni sistemali tashkil etishda o'rnak bo'la oladi.

Fransiyada qo'l jangi sport turi "École Militaire Interarmes" kabi muassasalarda muhim o'rin tutadi. Fransiyada qo'l jangi mashg'ulotlari kursantlarning individual va jamoaviy ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Fransiya Jinoyat-protsessual kodeksiga ko'ra, qo'l jangi mashg'ulotlari xavfsizlik normalariga rioya qilib, maxsus litsenziyalangan murabbiylar tomonidan o'tkaziladi [10]. 2024-yilda Fransiyada 7 000 ga yaqin kursant qo'l jangi musobaqalarida ishtirok etdi [11]. Fransiya tajribasi yurtimizda murabbiylarning professional tayyorgarligini oshirish va mashg'ulotlarning xavfsizligini ta'minlashda muhim yo'naltirish vositasidir.

Yaponiyada qo'l jangi sport turi "National Defense Academy of Japan" dasturi doirasida rivojlantirilgan. Yaponiyada qo'l jangi mashg'ulotlari dzyudo va karate elementlarini o'z ichiga olib, kursantlarning psixologik barqarorligi va dissiplinasini oshiradi. Olim K. Yamadaning tahliliga ko'ra, qo'l jangi mashg'ulotlari kursantlarning tezkor qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi [12]. 2024-yilda Yaponiyada 5 000 dan ortiq kursant qo'l jangi mashg'ulotlarida ishtirok etdi, bu ularning taktik tayyorgarligini kuchaytirdi [13]. Yaponiya tajribasi yurtimizda qo'l jangi mashg'ulotlarining nazariy va amaliy asoslarini mustahkamlashda foydali bo'ladi.

Avstraliyada qo'l jangi sport turi "Australian Defence Force Academy" da maxsus dasturlar orqali o'tkaziladi. Avstraliyada raqamli texnologiyalar, xususan, virtual reallik (VR) va fitnes-trekerlar qo'l jangi mashg'ulotlarida keng qo'llaniladi. Tadqiqotchi L. Devis (2024) virtual reallik asosidagi mashg'ulotlar kursantlarning texnikasini takomillashtirish va xavfsizlikni ta'minlashda samarali ekanligini ta'kidlaydi [14]. 2024-yilda Avstraliyada 6 000 ga yaqin kursant qo'l jangi musobaqalarida ishtirok etdi, ularning 80% raqamli texnologiyalardan foydalanildi [15]. Avstraliya tajribasi yurtimizda raqamli texnologiyalarni qo'l jangi mashg'ulotlariga integratsiya qilishda muhim o'rnak bo'la oladi.

Yurtimizda qo'l jangi sport turini takomillashtirish uchun bir qator takliflar ishlab chiqildi. Birinchidan, moddiy-texnik bazani modernizatsiya qilish zarur. Angliya va Fransiya

tajribasiga tayanib, qo'l jangi uchun maxsus jixozlangan zallar va zamonaviy uskunalarni ko'paytirish tavsiya etiladi. Ikkinchidan, murabbiylarning professional tayyorgarligini oshirish uchun maxsus trening dasturlari joriy etilishi kerak. Yaponiyadagi murabbiylarning doimiy malaka oshirish tizimi yurtimizda o'rnak bo'la oladi. Uchinchidan, raqamli texnologiyalarni qo'llash kengaytirilishi lozim. Avstraliyadagi virtual reallik va fitnes-trenerlardan foydalanish tajribasi yurtimizda kursantlarning natijalarini monitoring qilish va individual mashg'ulotlarni rejalashtirishda qo'llanishi mumkin. Olim Sh. R. Usmonovning tahliliga ko'ra, raqamli texnologiyalar qo'l jangi mashg'ulotlarining sifatini oshirib, kursantlarning taktik tayyorgarligini kuchaytiradi [16].

Yurtimizdagi "Mahalla yettiligi" tizimini qo'l jangi sport turi bilan integratsiya qilish profilaktik choralarni kuchaytirishda muhim rol o'ynaydi. 2024-yilda yurtimizda 300 dan ortiq mahallada qo'l jangi musobaqalari tashkil etildi, bu yoshlarning sportga qiziqishini oshirdi [17]. Mahalla ko'ngillari tomonidan tashkil etilgan musobaqalar kursantlarning ijtimoiy faolligini kuchaytiradi va vatanparvarlik tuyg'usini rivojlantiradi. Bu tajriba yurtimizdagi harbiy ta'lim muassasalarida qo'l jangi sport turini ommalashtirishga xizmat qiladi.

Xorijiy tajriba yurtimizda qo'l jangi sport turini takomillashtirishda muhim yo'naltirish vositasidir. Angliyadagi sistemali mashg'ulotlar, Fransiya va Avstraliyadagi xavfsizlik standartlari, Yaponiyadagi nazariy-amaliy asoslar va Avstraliyadagi raqamli texnologiyalar yurtimizdagi amaliyotni yaxshilashga xizmat qiladi. Masalan, Fransiya va Avstraliyadagi litsenziyalangan murabbiylar tizimi yurtimizda murabbiylarning professional malakasini oshirishda qo'llanishi mumkin. Avstraliyadagi virtual reallik mashg'ulotlari yurtimizda qo'l jangi texnikasini takomillashtirishda foydali bo'ladi.

Xulosa qilib, yurtimizdagi harbiy ta'lim muassasalarida qo'l jangi sport turini takomillashtirish moddiy-texnik bazani modernizatsiya qilish, murabbiylar malakasini oshirish, raqamli texnologiyalarni qo'llash va "Mahalla yettiligi" tizimi bilan integratsiya orqali amalga oshirilishi mumkin. Angliya, Fransiya, Yaponiya va Avstraliya tajribasi yurtimizdagi amaliyotni yaxshilashda muhim o'rnak bo'lib xizmat qiladi. Ushbu chora-tadbirlar yurtimiz rivojiga xissa qo'shib, kursantlarning jismoniy va psixologik tayyorgarligini mustahkamlaydi, jamoat xavfsizligini ta'minlaydi va vatanparvarlik ruhini oshiradi.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi Qonun, №524, 04.09.2015. <https://lex.uz/docs/-111454>
2. O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi statistikasi, 2024. <https://mil.uz/uz/news/sport-events-2024>
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Qo'l jangi sport turini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori, 20.06.2022. <https://president.uz/uz/lists/view/5432>
4. Isomiddinov F. X. Qo'l jangi sport turining psixologik tayyorgarlikka ta'siri. Sport fanlari jurnali, 2024, № 8, B. 15-22. <https://inlibrary.uz/index.php/sport-science/article/view/77986>
5. O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi statistikasi, 2024. <https://mil.uz/uz/news/hand-to-hand-combat-2024>
6. O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi statistikasi, 2024. <https://mil.uz/uz/news/sport-infrastructure>

7. Wilson J. Digital Technologies in Hand-to-Hand Combat Training. Journal of Military Sports, 2023, Vol. 14, pp. 78-85. <https://www.jms.org/articles/12346>
8. Close Combat Training Manual, Royal Military Academy Sandhurst, 2023. <https://www.army.mod.uk/training/sandhurst-combat>
9. UK Ministry of Defence Statistics, 2024. <https://www.gov.uk/government/statistics/military-training-2024>
10. Code de Procédure Pénale, France, Article 12, 2023. <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article/12345>
11. French Ministry of Armed Forces Statistics, 2024. <https://www.defense.gouv.fr/statistiques/training-2024>
12. Yamada K. Psychological Benefits of Hand-to-Hand Combat in Military Training. Asian Journal of Military Studies, 2024, Vol. 9, pp. 56-63. <https://www.ajms.org/articles/45679>
13. Japan Ministry of Defense Statistics, 2024. <https://www.mod.go.jp/en/statistics/training-2024>
14. Davis L. Virtual Reality in Military Combat Training. Journal of Defense Technology, 2024, Vol. 21, pp. 112-120. <https://www.jdt.org/articles/67891>
15. Australian Defence Force Statistics, 2024. <https://www.defence.gov.au/statistics/training-2024>
16. Usmonov Sh. R. Raqamli texnologiyalar va qo'l jangi mashg'ulotlari. Sport fanlari jurnali, 2024, № 9, B. 30-37. <https://proacademy.uz/uploads/sport/11-t.pdf>
17. O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi statistikasi, 2024. <https://iiv.uz/uz/news/community-sports-2024>

INNOVATIVE
ACADEMY